

Politieke fragmentatie

Er wordt veel over politieke fragmentatie gesproken. Daarmee wordt bedoeld dat tegenwoordig meer partijen in onze volksvertegenwoordigingen zitting hebben dan voorheen. In de gesprekken heerst meestal een zorgelijke ondertoon. Want meer fracties in de Kamer, Staten en gemeenteraad betekent dat alle partijen kleiner van omvang zijn. Dat is moeilijker in coalitie- en besluitvorming.

Maar zijn die zorgen terecht? Hoe zit het nu echt met die politieke fragmentatie? Prof. Michiel Herweijer en Jan Lunsing deden er in het lokaal bestuur onderzoek naar en doen daar in het meest recente nummer van *Bestuurswetenschappen* verslag van. Dat levert alleszins interessante informatie op.

Eerst maar eens de cijfers: na de verkiezingen van 2014 zitten er gemiddeld zeven politieke partijen in een Nederlandse gemeenteraad. Vijf gemeenten hebben slechts drie politieke fracties in de raad, waaronder Vlieland en Zoeterwoude. Het andere uiterste is de gemeente Den Haag met veertien afzonderlijke fracties. Voor de vorming van een coalitie die kan steunen op een raadsmeerderheid zijn gemiddeld drie fracties nodig.

Gevolgen politieke versnippering zijn zorgelijk

De onderzoekers komen tot de interessante conclusie dat er een relatief sterke samenhang bestaat tussen de opkomst en het aantal partijen dat nodig is om een coalitie te vormen. Hoe hoger de opkomst in een gemeente, hoe minder partijen er nodig zijn om een raadsmeerderheid te vormen. Anders gezegd: een sterke politieke fragmentatie in de raad gaat samen met een lage opkomst bij de verkiezingen. Herweijer en Lunsing vermoeden dat dit een praktische oorzaak heeft: als veel kiezers thuis blijven, daalt de kiesdrempel en dat verlaagt de drempel voor kleinere partijen om toe te treden tot de gemeenteraad.

Wat vergroot nu de kans dat een gemeente wordt opgezadeld met een gefragmenteerde politieke raad? De onderzoekers hebben uitgevonden dat gemeenten die relatief zware opgaven kennen in het sociale domein, zeker na de recente decentralisaties, een hogere kans hebben om te worden bestuurd door een versnipperde raad. Meestal zijn het grote gemeenten die stevig aan de lat staan in het sociale domein, dus blijkt gemeentegrootte eveneens een factor van betekenis. Daarnaast blijkt dat gemeenten die in het verleden te maken hadden met bestuurlijke crises en instabiliteit meer kans maken op een sterker gefragmenteerde gemeenteraad.

De gevolgen van politieke versnippering zijn wel zorgelijk, zo tonen Herweijer en Lunsing aan. In gemeenten met veel raadsfracties blijkt bijvoorbeeld het ziekteverzuim onder ambtenaren hoger te liggen. Ingewikkelder is de significante relatie tussen de gemeentelijke schuld per inwoner en politieke fragmentatie: die blijkt te bestaan, maar niet duidelijk is wat hier oorzaak en gevolg is.

De conclusie is wél duidelijk: politieke verdeeldheid van de gemeenteraad beïnvloedt de bestuurskracht van een gemeente negatief. In de woorden van de onderzoekers: 'Er is sprake van een verhoogd risico dat het gemeentebestuur de besluiten in de omvang en het tempo zoals die door de bestuurlijke omgeving van het gemeentebestuur worden gevraagd niet kan nemen.'

Er is een goede reden om de versnippering van het politieke landschap met zorg gade te slaan. Of beter: er is alle reden om na te denken hoe we verdere politieke fragmentatie kunnen tegen gaan. •

Rien Fraanje

Drs. M.J. Fraanje is directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

In deze rubriek bespreken medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut bij toerbeurt hoe je vanuit christendemocratisch perspectief kunt kijken naar een voor cda-politici en bestuurders min of meer actueel thema.

Reageren op dit artikel?
rien.fraanje@wi.cda.nl